zelfvertrouwen dat, wars als het was van uiterlijk vertoon, in zekere stoere eenvoud een natuurlijke indruk maakte, schonk hem bij velen gezag; en gezag niet alleen: ook aanhankelijkheid. Hij was een vitaal man; er ging energie van hem uit. 'Wanneer hij onaangediend de kamer binnentrad,' aldus Ringers over Colijn als voorzitter van de Zuiderzeeraad, 'voelde ieder dit als een opwekkend gebeuren'.[1] Hoeveel (beter: hoe weinig) Nederlandse politici zijn er van wie in de kracht hunner jaren hetzelfde getuigd werd!

Colijn was in 1909, veertig jaar oud, uit Indië gerepatrieerd. Partijleider Kuyper had hem, tijdens zijn verlof, in '04 leren kennen en waarderen: hij had er voor gezorgd dat de anti-revolutionairen van het kiesdistrict Sneek Colijn als Kamerlid gekozen hadden. Januari '11 werd hij voor het eerst minister: minister van oorlog. Zijn eerste daad als zodanig was het doen uitgaan van een circulaire waarin met klem op bezuiniging aangedrongen werd. Hij bleek een bekwaam bewindsman: aan hem lag het niet dat het ministerie-Heemskerk in '13 sneuvelde.

Twee jaar minister – nu weer ambteloos burger; maar een burger die er aan gewend geraakt was, op voor die tijd ruime voet te leven. Het was voor Colijn een rekensom: per jaar had hij f 15 000 nodig (de ministeriële bezoldiging bedroeg vóór de eerste wereldoorlog f 12 000); Indisch pensioen en ministerpensioen zouden nooit meer dan de helft kunnen fourneren: hoe de andere helft te vinden? Anders gezegd: hoe een kapitaal van, zeg, twee ton te verdienen dat per jaar een f 8 000 aan rente zou opbrengen?[2] Deterding, de grote organisator van de 'Koninklijke', wetend wat Colijn in Indië gepresteerd had, kwam hem de oplossing bieden: begin '14 werd Colijn een van de directeuren van de Bataafse Petroleum Maatschappij.

Acht jaar lang bleef hij dat en toen hij in '22, zich volgens plan weer geheel wijdend aan de politiek, alle betrekkingen met de 'Koninklijke' verbrak en daarmee de mogelijkheid van in de miljoenen lopende, toekomstige tantièmes opgaf (een offer dat niet onvermeld mag blijven), bezat hij een groot vermogen. Hij was er gul mee geweest en bleef dat ook: 'hij liet tientallen studenten op zijn kosten studeren . . . en deed vele schenkingen aan instellingen die hij bestuurde, ook aan instellingen die niet van zijn levensrichting waren'. In juni '21 had hij op ruim dertig particulieren die hij, wel wetend dat hij er vermoedelijk nooit een cent van terug zou zien, met grote bedragen geholpen had, een gezamenlijke vordering van meer dan drie ton.[3] Er stak iets van de *grand-seigneur* in die opmerkelijke vrijgevigheid welke overigens

[1] J. A. Ringers: 'Dr. Colijn en de Zuiderzee-werken' in *Een groot vaderlander. Dr. H. Colijn herdacht door tijdgenoten* (1947), p. 148. [2] Brief, 16 sept. 1913, van Colijn aan Kuyper, aangehaald door Puchinger: *Colijn*, p. 91. [3] A.v., p. 130.